

Gjensyn
med
— 40 år etter: —
offiseren

Gjør studentene til super-nazister!

112211

Det er skrevet flere bøker om de norske studenters opphold i Tyskland 1943–45, bl. a. «Aulaen brenner» — her får Wilde boka til Dagbladets Knut Eidem.

Av Knut Eidem

HAMBURG (Dagbladet): — Dette møtet har jeg ventet på i 40 år. Det er godt å få det overstått. Jeg har intet å skjule. Værsgo' og stig på. Med disse ord ønsker den tidligere SS Obersturmbandführer Joachim Wilde velkommen til sitt hus i Hamburg. Han åpner hageporten høflig for sin tidligere fange, har stått og kikket lenge bak gardinene.

Wilde har bodd her med steparten av sin tid etter krigen, i en enebolig etter sin bestefar, byggeår 1898. Huset overlevde to verdenskriger. I dag er han bankmann, snart pensjonist, men kone og tre barn.

— Jeg kjenner Dem igjen, sier jeg til Wilde, som jeg så siste gang oppunder jul i 1944, ved inngangen til Buchenwald, hvor det står med store bokstaver at enhver får det han fortjener — JEDEM DASS SEINE.

Forandret, men —

I dag er han ikke lenger den unge, blåøyde, men samtidig farlige nazisten, lys i luggen, barbert rundt ørene og i nakken. Tyngre i skrittene, litt grå og tynnhåret — men med en slags pondus som den unge Wilde så narraiktig etterstrebt dazumal. Som 22-åring ble han — krigsskadd fra Østfronten med amputert høyrearm — satt til å herje med 285 norske studenter i en SS-leir for germanske frivillige i Europa.

Ajo, vi kjenner hverandre igjen.

De fire månedene i Ausbildungslager Sennheim var et eneste stort press. Studentenes intense, langvarige og meget farlige motstand vil være kjent for alle som har interessert seg for norsk okkupasjonshistorie. Men hva vi til nå

ikke har visst, er hvordan en så sentral person som SS-Obersturmführer Wilde selv så på det som skjedde.

Ting tyder på endel erindringsforskyvninger.

Var i Norge før brannen

— La meg først si at jeg like fra ankomstdagen gjorde mitt ytterste for at studentene skulle finne seg til rette. Men det ble nærmest umulig for meg å oppnå en god løsning med folk som ikke ønsket å samarbeide.

— Vi kan etter hvert komme tilbake til detaljene, herr Wilde. Men la oss like godt begynne med begynnelsen.

— Javel. Første gang jeg fikk høre om studentene og Aula-brannen i Oslo, var åtte dager før ankomsten til Sennheim. Brigadefører Fick — som

utvilsomt hadde sine instruksjoner direkte fra Berlin — kalte meg til sitt kontor i leiren og mente at jeg var den rette til å lede studentene. Alt var nytt for meg.

— Men De fortalte nå selv den gangen at De personlig hadde vært i Oslo kort tid før studentene ble arrestert. Hvorfor?

— Det stemmer. Jeg kom dit i siste uke av oktober i 1943, på gjennomreise til Holmestrand, for å følge opp utdannelsen til norske SS-frivillige som tidligere hadde tjenestegjort i Sennheim. Jeg kan forsikre at mitt norgesopphold overhodet ikke hadde noe å gjøre med det som kom til å skje. At Fick valgte meg — en troppeoffiser — til å lede studentene, kom sannsynligvis av at han kjente min far som en dyktig organi-

sator i Wehrmacht. Det var aldri i mine tanker å gjøre dere til soldater.

På hvit hest opp Karl Johan

— Like fullt, Wilde, sa De på et meget tidlig tidspunkt at det var Deres mål å ride på en hvit hest oppover Oslos hovedgate. Karl Johan, forbi Universitetet til Slottet, i spissen for de norske studentene for å overta «Det nye Norge»?

Wilde smiler: — Joda, det husker jeg meget godt. Men jeg kan forsikre at hvert eneste ord var ment på spøk. Det jeg ønsket å si, var at jeg godt kunne forestille meg å marsjere med tyskere og nordmenn, side om side i fellesskap — etter seieren i Europa. Jeg innbilde meg aldri at jeg personlig skulle gjøre studentene til kampklare SS-menn.

Det har vi jo bare Deres ord for i dag?

— Naturligvis kan det ikke bevises.

Glødende patriot

— Er De fortsatt nazist?

— Jeg liker ikke ordet nazist. Men spør De meg om jeg er nasjonalsosialist, blir svaret ja. Samtidig vil jeg legge til at jeg er blitt 40 år eldre, har lært å se verden fra en ny synsvinkel. Jeg aksepterer ikke de metoder som ble brukt dengang. Men grunnideene står jeg for. Forøvrig ønsker jeg å føye til

Da Aulaen brant

■ Den 30. november er det 40 år siden brannen i Universitetets Aula. Hven tente på?

■ Reichskommissar Terboven benyttet øyeblikkelig anledningen til å arresterte 1200 mannlige studenter og stenge universitetet i Oslo. Åtte dager senere gikk den første transporten på 285 studenter til Tyskland med slaveskipet «Donau». Reisesmålet var en utdanningsleir for germanske frivillige i Waffen SS, i Sennheim, i det okkuperte Elsass.

■ En måned etter fulgte neste pulje, med over 300 studenter til berøydte Buchenwald.

■ Studentene som kom til Sennheim ble fra første øyeblikk betegnet som «de norske frivillige». Det gikk et sjokk gjennom dem.

Grønne uniformer, med tyske ørner på, hakekors og SS-runer ble lagt fram.

■ En ung offiser på 22 år dukket opp og presenterte seg som kompanifører, SS Obersturmführer Joachim Wilde, hans eneste utdannelse var Hitler-Jugend og Führerschule.

■ Fra første stund ble det en kamp mellom ham og studentene, en kamp som sluttet da studentene marsjerte inn i Buchenwald et halvt år før krigsslutt. Da smalte Wilde skadefro.

■ Dagbladets medarbeider, Knut Eidem, som dengang var student, har vært i Hamburg og møtt den nå 62 år gamle Wilde. Det ble på mange måter et opprivende møte.

SS Obersturmführer Wilde var bare 22 år gammel og krigsinvalid da han fikk kommandoen over 285 norske studenter.

at jeg var glødende patriot i de dager. Som personlig adjutant til Gauleiter (fylkesfører) Lauterbacker møtte jeg Hitler og Goebbels ved flere anledninger, i Hannover i 1942–43. Jeg kan her føye til at jeg året etter fikk høre at Goebbels fra første stund var rasende på Terbovens aksjon, og at Terboven ville ha blitt fjernet fra sin stilling i Norge hvis ikke Der Führer på den tid hadde fått hendene fulle med den totale krigen mot bolsjevismen.

Mistet ansiktet

— Ingen var mer iherdig enn Dem, Wilde, da kampen i Sennheim sto om studentene skulle ha tyske ørner, hakekors, SS-runer og beltespenner på. Hvorfor? De løp jo helt fra konseptene gang etter gang? — Det stemmer ikke. For meg var dette annen- og tredje gangs spørsmål fra første øyeblikk. Jeg fant studentenes motaksjoner med tøylapper over meget rimelig. — Nei, oppriktig talt, Wilde! De insisterte, og led gang på gang nederlag. Den nye kommandanten, Oberführer Jacobsen, fikk Dem da også til å miste ansiktet.

— Jacobsen og jeg var aldri venner. Han var en liten og latterlig mann, med særlig interesse for blanke skaffestøvler og sin egen person. Jeg derimot gjorde alltid mitt beste for dere.

Terbovens brev til Bormann

Her blir det nødvendig å minne Wilde om en morgenappell en kald vinterdag. Studentene fikk utlevert nye vinterfrakker, med påsydde hakekors og ørner. Den harde kjernen blant studentene på 18–20 mann nektet blankt. Wilde truet da med skyting og konsentrasjonsleir.

— Dette husker jeg ikke lenger i detalj.

Jeg leser i denne forbindelse opp siste avsnitt av Terbovens brev til Reichsleiter Martin Bormann i Berlin 1. desember (dagen etter arrestasjonen i Oslo):

«Jeg har i sinne å henstille til Reichsführer SS (Heinrich Himmler) å forsøke det eksperiment å gi de 1200 studentene en slags utdanning (dvs. Waffen SS) og deretter sende dem til bekjempelse av partisaner i Østen, eller å sette dem inn i en eller annen nyttig og for Europa tjenlig virksomhet ellers.

Heil Hitler! Deres Terboven.»

— Hadde De kjennskap til et slikt brev, Wilde?

— Overhodet ikke! Nå først, og i dette øyeblikk snart 40 år etter, forestår jeg plutselig hva den virkelige hensikten med denne aksjonen var. Kanskje disse ordene var nøkkelen til det som skjedde.

— Alt svartnet for meg . . .

Under samtalen i Wildes stuer i Hamburg har hans sønn på 26 år hele tida fulgt levende med fra en stol i bakgrunnen. Hans kone går til og fra mellom spisestuen og kjøkkenet og vil også lytte.

Familien har tydeligvis aldri snakket ordentlig ut om mannens begivenhetsrike dager med de norske studentene. Man visste bare at han hadde vært SS Obersturmführer.

Nå vil han tydeligvis gjøre opp for åpen scene.

Intervjuet nærmer seg en av de mest alvorlige episoder for Wilde under krigen. Jeg spør om det ikke er fornuftig at sønnen forlater rommet. Men Wilde ønsker ikke det.

—Ta av Dem brillene!

Vi befinner oss i den vesle byen Burkheim, november/desember 1944. Studentene blir da kommandert til militært arbeid ved Rhinen. De allierte tropper presser hardt på ved den tyske grense. Men studentene sier nei, henvirer til Folkeretten, og organiserer den første streiken etter Hitlers maktovertakelse i 1933.

Da løp De helt fra konseptene, Wilde, og slo ned folk på morgenappellen?

Mannen nikker, er tydeligvis ikke forberedt på at denne skjebnesvangre episoden skal trekkes fram i dag.

Dette skjedde: «Ta av Dem brillene!» skrek Wilde til en student som nektet å utføre ordre. Mannen biter i den hvite hanske og trekker den hissige av hånden. Det lyser mord i blikket. Nå kan alt skje. En underoffiser roper: «Skyt, Obersturmführer, skyt!»

«Nei, jeg vil ikke skyte», tordner han. «Men jeg har andre metoder». Dermed døljer han løs med sin eneste knyttneve. Gutten raver bakover. Også sidemannen får slag.

Wildes ville planer

Jeg innrømmer disse faktiske forhold i dag, og kan bare beklage, sier Wilde litt brydd. Men her må jeg føye til at jeg befant meg i en desperat mili-

tær situasjon for Tyskland. Og nå vil jeg fortelle hvorfor jeg mistet besinnelsen — så får De tro meg eller ikke etterpå.

— Alt svartnet for meg denne morgenen. Alle mine planer gikk i oppløsning. For: Hvis vi kunne oppholde fienden, bla. ved studentenes hjelp, var det min hensikt å føre samtlige i sikkerhet over den sveitsiske grense, eller til en amerikansk militærleir. Bruhodene ved Rhinen var ytterst viktige i mine planer.

Men så nektet studentene enhver form for samarbeid. Dere forsto ikke alvoret i situasjonen. Streiken var dråpen som fikk begeret til å flyte over. Den videre situasjon hadde jeg ikke kontroll over. De tror meg ikke?

De døde

— Beklager, Wilde, ikke minst fordi De et par dager seinere rekvirerte godsvogner og sendte samtlige studenter rett til Buchenwald.

— Denne avgjørelsen ble tatt av Oberführer Jacobsen, over telefon, etter at jeg hadde orientert ham om det som var hendt.

— Hva tenkte De, hva følte De, da studentene marsjerte fem og fem i bredden inn i en av Tysklands mest beryktede konsentrasjonsleirer? Var dette også et personlig nederlag for Dem?

Den tidligere Obersturmführer bøyer hodet, han kjemper med gråten, orker ikke å svare. Det går minst ett minutt før jeg gjentar spørsmålet.

Igen tar han seg god tid. Så sier han: — Dette var det verste øyeblikket i mitt liv.

Ved kaffebordet kommer det stille fra fru Wilde:

— Hvor mange studenter døde i Buchenwald, herr Eidem?

— Jeg kan ikke svare nøyaktig. Men jeg tror det var fem eller seks. Men til sammen var det nærmere 20 som aldri kom hjem.

Over: Norske studenter 1944 — på hardt arbeid, etter at SS hadde gått opp håpet om å skape dem om til gode nazister. «Kompaniet» ble omdannet til ren arbeidsgjeng. Fra venstre: Arnt Vestby, Svein Yttrelund, Harald Halvorsen, Knut Eidem, Arne Attramadal, Dagfinn Smistad, Agnar Jørgensen, Hans Ljøen, Ilef Buer, Kai Mohr og Hans Tvøten.

Til venstre: Joachim Wilde, i dag bankmann i Hamburg.